INFORMATION FRÅN HÖLÖ MÖRKÖ HEMBYGDSFÖRENING • SEPTEMBER 2020

”Österby & Wreta
Radbyar längs den medeltida vägen utmed Kyrksjön.”

Så lyder titeln på en rykande färsk skrift från hembygdsföreningen.

Idén till skriften väcktes när föreningen flyttade från Kyrkskolan till Österby. Grannbyn vid Kyrksjöns norra strand heter Vreta. Båda byarna har en lång och tidvis dramatisk historia. En historia värd att berättas.

Många hörsammade inviten för att starta en cirkel med arbetsnamnet Österby/Wreta.

Målet med cirkeln var att skriva ner historien från forntid och medeltid; vilka som ägt och brukat gårdarna; händelser och livet i byarna. Självupplevt eller berättat av någons mormor, morfar, farmor, farfar eller annan som bott i radbyarna[1] vid Kyrksjön.

Nu finns alla härliga berättelser samlade i en skrift med mängder av bilder.

Cirkelledare Louise Thor

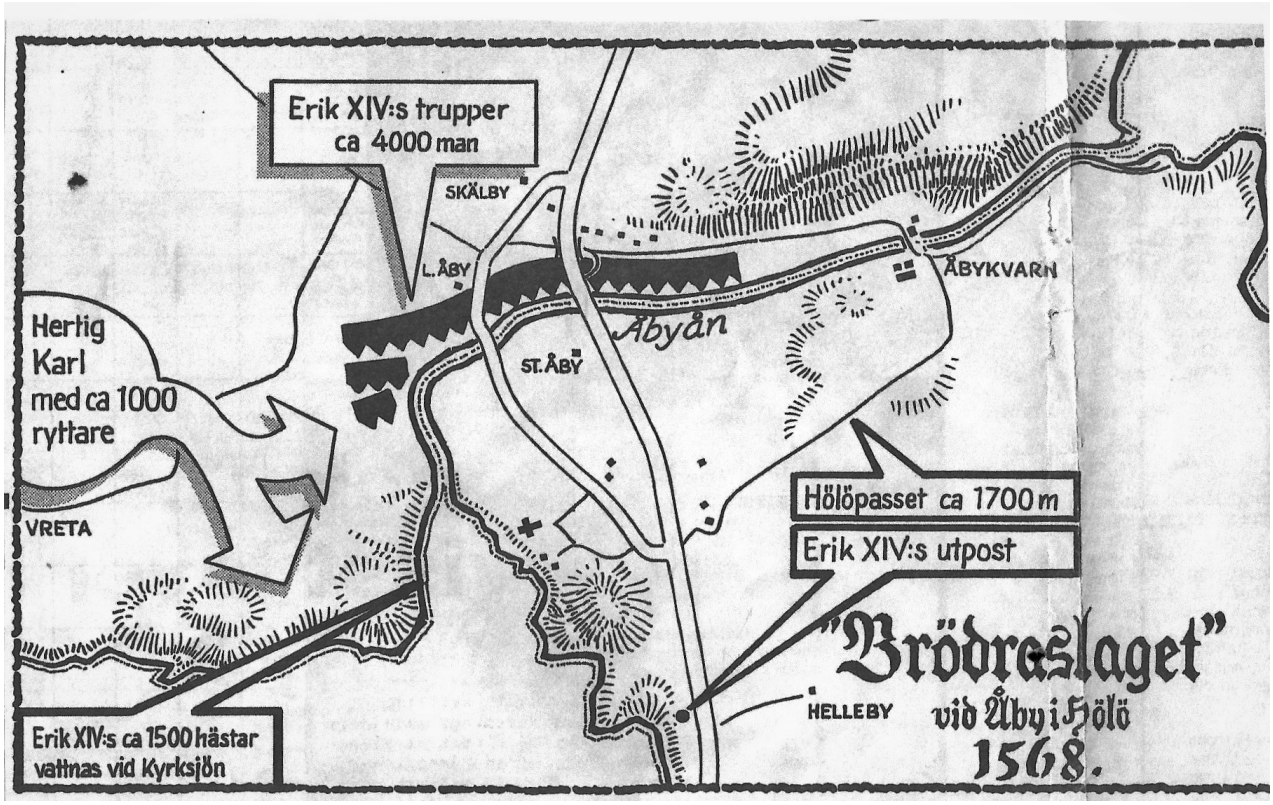

I skriften kan du läsa om Brödraslaget vid Lilla och Stora Åby. Jordbrukarna som har åkrar och ängar där har hittat kanonkulor från slaget 1568.

*1) I en **radby** ligger gårdarna i en rad, vanligtvis längs byvägen. I samband med skiftesreformerna på 1800-talet försvann flertalet radbyar.*

INTRODUKTION TILL BYGDEBAND

BYGDEBAND är en databas och en del av Hembygdsportalen hos Sveriges Hembygdsförbund. I Bygdeband finns texter och bilder som olika hembygdsföreningar runt om i landet lagt in. Respektive hembygdsförening svarar för innehållet om sin förening.

Hölö Mörkö Hembygdsförening är en aktiv förening sedan 1970-talet. Medlemmarna har genom åren deltagit i hembygdscirklar; forskat och intervjuat ortsbor; samlat fotografier och dokument. Resultaten från årens arbete har samlats i arkivet i hembygdsgården i Österby.

För att flera ska kunna ta del av materialet har arbetsgrupper för Mörkö sedan 2009 och senare även för Hölö digitaliserat en stor mängd av det material som finns i arkivet. Nästa steg har varit att lägga in materialet i Bygdeband men vi kompletterar successivt med fler orter och fakta.

Vi vet att många med hembygdsintresse i Hölö-Mörkö använt Bygdeband. Släktforskare har ofta användning för uppgifter som presenteras i Bygdeband.

Har du själv äldre handlingar eller sentida berättelser från Hölö eller Mörkö? Ta gärna kontakt med hembygdsföreningen och dela med dig så fler får veta mer om vår närmaste hembygd.

Våren 2020 gjordes en omfattande teknisk uppdatering och efter det finns en del kvar att finjustera.

Runo Palmgren, Egelsvik

1. Starta via nya ingången till Bygdeband på Sveriges Hembygdsförbundets portal www.hembygd.se/shf/bygdeband (använd gärna QR-koden). Där kan du till exempel söka efter den gård eller det torp som du är intresserad av.

   När du söker kan du göra det antingen via en *karta* eller en *lista* med platser. Kartan nedan visar ett exempel från Mörkö. Varje röd prick indikerar att det finns information inlagd.

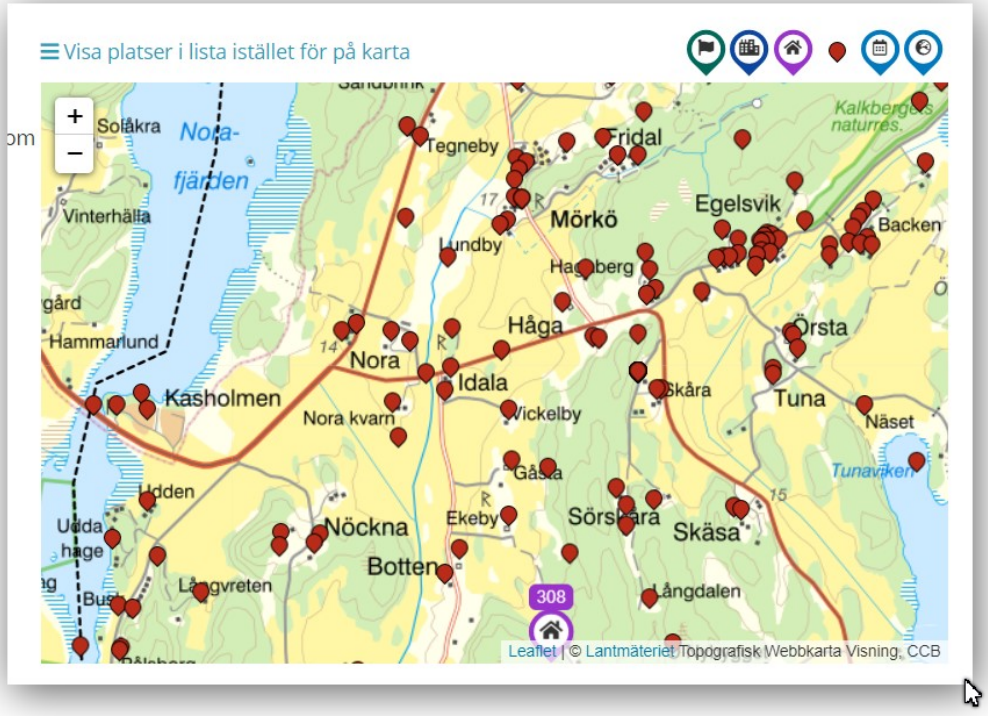

2. Ett alternativ för att komma igång är att gå via några direktlänkar på Hölö Mörkö Hembygdsförenings egen hemsida under fliken Bygdeband.

UTDRAG UR BYGDEBAND OM EGELSVIK PÅ MÖRKÖ

Från och med senare delen av 1800-talet har i byn funnits ett flertal bostäder för kalkarbetare, såväl i äldre byggnader som i avsöndrade, nybebyggda fastigheter.
Metodistkapellet Tabor var fram till 1940-talet den främsta samlingspunkten på ön, både för ungdom och äldre.

MEDELTIDA BELÄGG

Belägget 1382 kommer från samlingen Riksarkivet pergamentbrev, och omtalar ”Joan i Yghulswyk”.
År 1451 är Erik i Egelsvik faste (vittne) vid häradstinget, och år 1460 är han vidervaroman (se nedan) vid samma ting.

CITAT FRÅN INTERNET

> ”*Vidervarumannens* roll vid jordtransaktioner verkar inte vara att vara vittne till själva transaktionen, utan snarare ett vittne som intygar att de faktiska förhållandena för den jord som överlåts är så som det står i brevet. Han intygar alltså att det som vid transaktionen sägs om jorden X, belägen i Y socken faktiskt är sant.”

NYA TIDEN FRAM TILL STORSKIFTET 1799

Åren 1568 och 1573 är Egelsvik nämnt i Stockholms tänkebok.
Åren 1596 och 1598 nämns ”Pär i Egelsvik” i samlingen Sörmländska handlingar.
År 1765, i första husförhörslängden, nämns att en av de tre gårdarna ägs av Nils Larsson i Tuna.

GÅRDAR I EGELSVIKS BY VID LAGA SKIFTE 1859

Egelsviks gård	3/8 mantal - beteckning 2:2 Littera A vid skifte
Backen	1/8 mantal - beteckning 2:3 Littera B vid skifte
Fredrik Andersson gården	1/8 mantal - beteckning 1:2 Littera C
Jan Olssons gård	1/8 mantal - beteckning 1:3 Littera D vid skifte
Gärdes	1/8 mantal - beteckning 1:4 Littera E vid skifte
Norrbacken	1/8 mantal - beteckning 1:5 Littera F vid skifte

Ovanstående understrykningar markerar länkar som är aktiva i Bygdeband.
I Bygdeband kan du läsa hela nedanstående salubrev från 1861. Det gäller gården Backen. Säljare var Clara Bonde och köpare var Eric Ersson.

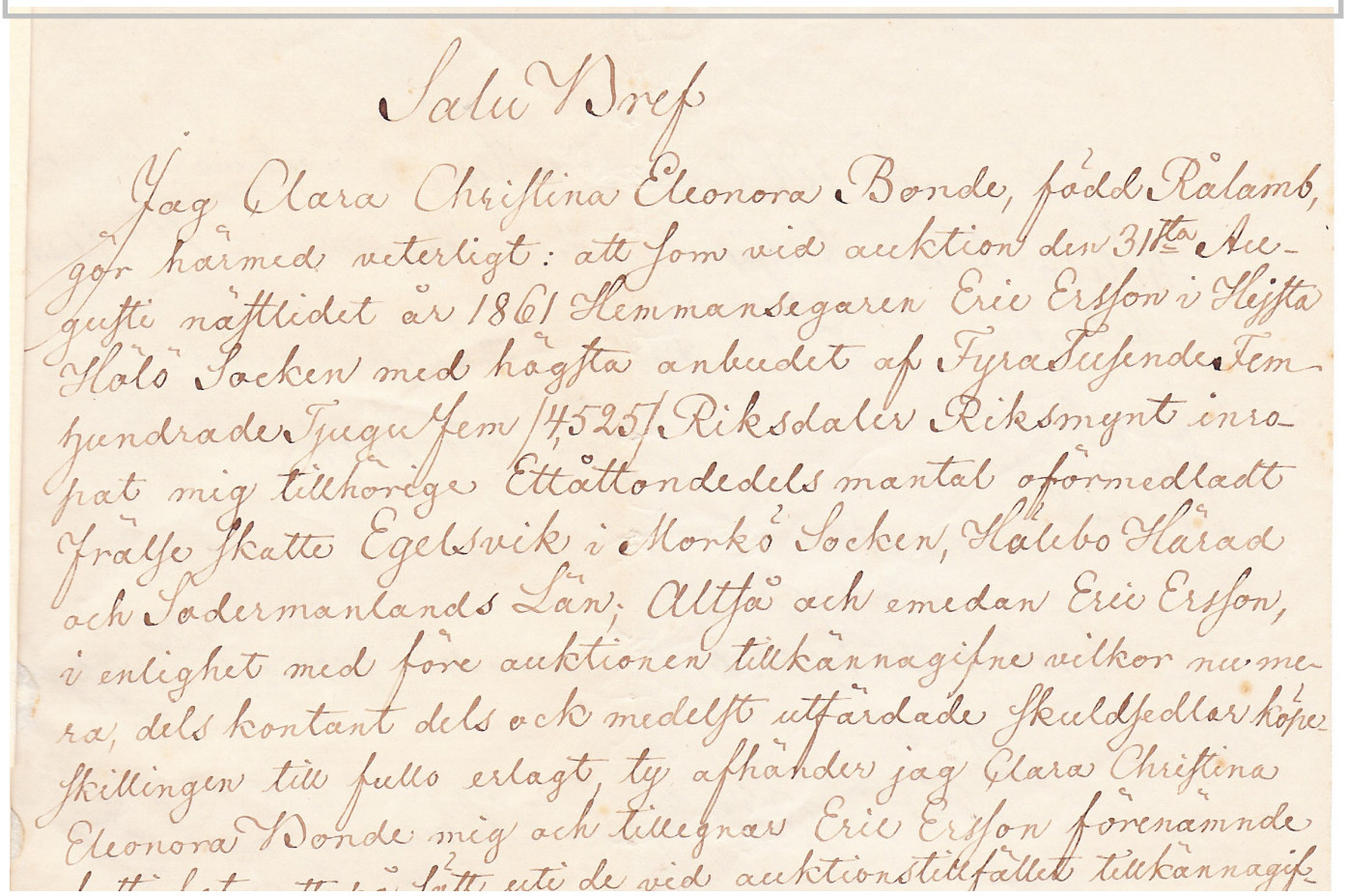
Salu Brev

Jag Clara Christina Eleonora Bonde, född Rålamb, gör härmed veterligt: att som vid auktion den 31:ta Augusti nästlidet år 1861 Hemmansegaren Eric Ersson i Hejsta Hälö Socken med högsta anbudet af Fyratusende Femhundrade Tjugufem /4525/ Riksdaler Riksmynt inropat mig tillhörige Ettåttondedels mantal oförmedladt Frälse Skatte Egelsvik i Mörkö Socken, Hälebo Härad och Södermanlands Län; Alltså och emedan Eric Ersson, i enlighet med före auktionen tillkännagifne vilkor numera, dels kontant dels ock medelst utfärdade Skuldsedlar köpeskillingen till fullo erlagt, ty afhänder jag Clara Christina Eleonora Bonde mig och tillegnar Eric Ersson förenämnde

ODR Samhällsinformation Exklusiv

B PP Sverige, Port Payé

År 1931 fyllde direktör Axel Norman 50 år. Han var chef för Oaxen-koncernen och uppvaktades på sin födelsedag med ett mycket stort och påkostat album. Det innehöll bland annat svart-vita foton på alla byggnader på Oaxen. Albumet förvaras på Tekniska Museet.
År 2020 har nutiden på Oaxen än en gång dokumenterats i bild. Denna gång i en modern fotobok i färg av Per Holm, Oaxen (bilden beskuren).
Hölö Mörkö Hembygdsförening har förärats ett exemplar som vi tackar för.

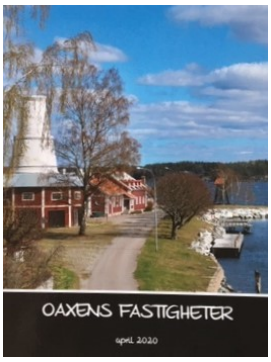

KALENDER – DATUM ATT LÄGGA PÅ MINNET

12 SEPTEMBER
TID: KL 12 – 15
VID HÖLÖSKOLAN

KULTURARVSDAGEN
Följ med när vi bjuder in till en promenad kantade med fantasieggande affischer som visar demokratins födelse för 100 år sedan och mera.
”Ja må den leva”
Promenaden börjar vid Hölöskolan och är skyltad redan från skolstart.

26 SEPTEMBER
TID: KL 10 – 16
BROBYV 5, HÖLÖ

TRÖSKFEST / HÖSTMARKNAD
Hos Johan Krafts mekaniska.
Du får se diverse maskiner, gamla motorer, gammalt tröskverk.
Höstmarknad med lokala produkter.

LÄS MERA I KALENDERN PÅ HEMSIDAN.

HÖLÖ MÖRKÖ HEMBYGDSFÖRENINGS STYRELSE 2020

Hans Kimsjö, ordförande	073 360 64 06
Kristin Bladh Ström, v ordf	073 641 53 98
Waltraut Neuschütz, sekr	070 147 23 17
Rasmus Eriksson, kassör	070 753 14 37
Börje Andersson	070 779 31 44
Magnus Hansson	073 906 69 44
Elisabeth Karlsson	072 211 01 80
Sonnie Kimsjö	08 550 605 31
Susanna Lundberg	070 752 54 00

ADRESS	Österby 30, 153 92 Hölö
E-POST	info@holomorkohbf.se
HEMSIDA	www.holomorkohbf.se
FACEBOOK	@holomorkohbf
PLUSGIRO	82 65 18-3
BANKGIRO	5495-3138

BLI MEDLEM!

Medlemsavgiften är 200 kronor för enskild medlem och 275 kronor för familj.
I avgiften ingår Årskrönikan som vi skickar i god tid före årsmötet.
Betala till plusgiro 82 65 18-3 *eller* bankgiro 5495-3138.
Anmäl dig samtidigt på hemsidan under fliken Föreningen/Bli medlem.